

آیا حل مسئله و اندیشه نقادانه یکی هستند؟

نویسنده: فریدون فرداد - تیم تحریریه فرتیک

به تازگی با یکی از همکارانم در ارتباط با برخی مهارت‌هایی که افراد برای پیشرفت در زندگی و کسب و کار به آن‌ها نیاز دارند، گفتگو می‌کردم. من مهارت حل مسئله و تفکر انتقادی (هوشمندانه) را عنوان کردم و او پرسید آیا این دو یکی نیستند؟

سوال خوبی بود شاید برخی گمان کنند تفکر انتقادی و مهارت حل مسئله دو توانایی در راستای یادگیری هستند. زمانی که شما هیچ ایده‌ای در ارتباط با آن‌ها ندارید تصور درستی نیز به شما

نمی‌دهند و مفاهیم گنگی را در ذهن شما می‌سازند. در این مقاله قصد داریم به تعریف درستی از این مفاهیم و تفاوت حل مسئله و تفکر نقادانه برسیم.

ابتدا با یک سری تعاریف اساسی شروع می‌کنیم. تفکر انتقادی در لغت نوعی تفکر منطقی، روشن و با شواهد درست است که در فرایندهایی توسط ذهنی باز به وقوع پیوسته است. این دقیقاً همان چیزی است که باید مهارت در آن را به فرزندانمان بیاموزیم.

فرایند حل مسئله، روند یافتن یک راه حل برای یک مشکل است. چیزی که باید به صورت درست انجام شود و لزوماً انجام آن به هر طریق کار درستی نیست.

آیا با این تعاریف می‌توان به درک درستی از این دو معقوله رسید؟

نگاهی عمیق‌تر: چه مهارت‌هایی در تفکر انتقادی درگیرند؟

تا اینجا تعریف مختصری را برای تفکر انتقادی و مهارت حل مسئله بیان کردیم. اما این تعاریف شناختی نسبت به کارایی و روند این مهارت‌ها به ما نمی‌دهد. برای مثال به ما نمی‌گوید برای رسیدن به تفکر نقادانه باید چکار کنیم؟

مهارت‌های تفکر نقادانه عادت‌های ذهنی است که به ما کمک می‌کند بیشتر منطقی، خلاق، کنجکاو و متفکر باشیم. تفکر نقاد نیازمند جمع‌آوری اطلاعات، دسته‌بندی و در نهایت تجزیه و تحلیل آن‌ها است. برقراری ارتباط میان ایده‌های مختلف و درک این مسئله که کدام مورد کارآمد است و کدام یک نیست و بسیاری از موارد دیگر در حیطه تفکر انتقادی قرار می‌گیرند. همه این موارد به ما شناختی می‌دهد که بتوانیم به صورت آگاهانه تصمیم‌گیری کنیم.

اما ما چه زمانی اقدام به تصمیم‌گیری می‌کنیم؟ چه زمانی می‌توانیم با یک مشکل یا چالش روبه‌رو شویم. در واقع وقتی با مشکلی روبه‌رو می‌شویم که نیازمند جمع‌آوری اطلاعات و ارزیابی آن‌ها هستیم تفکر نقاد را به کار گرفته‌ایم. مهارت‌های تفکر نقادانه طیف گسترده‌ای دارند که در مواجهه با مشکلات بسیاری قابل به کارگیری است.

نگاهی عمیق‌تر: چه مهارت‌هایی در فرایند حل مسئله درگیرند؟

حال مسئله جالبی را کشف کردیم: مهارت‌های تفکر انتقادی همان مهارت‌های حل مسئله است. اگر در ارتباط با آن فکر کنید، هر مهارت تفکر انتقادی می‌تواند برای یافتن راه حلی برای مشکلات و مسائل مورد استفاده قرار گیرد. (در واقع بسیار مشکل است مهارت تفکر انتقادی را بیابیم که برای

حل مسئله به کار گرفته نشود) بنابر این می‌توان به این نتیجه رسید که هر مهارت تفکر انتقادی (هوشمندانه) یک راه برای حل مسئله است.

اما آیا می‌توانیم بگوییم هر مهارت حل مسئله هم یک پارامتر تفکر نقادانه است؟ قطعاً نه. مهارت‌های متعددی وجود دارند که به ما در حل مسائل کمک می‌کنند اما یک مهارت تفکر انتقادی نیستند. برای بیان تفاوت حل مسئله و تفکر نقادانه می‌توان از این رویکرد بهره جست. برای مثال گاهی استفاده از قدرت بدنی یک راه برای حل مسئله است که هیچ ارتباطی با تفکر نقادانه ندارد. (اما جالب است به این نکته توجه کنید که برای استفاده از قدرت بدنی نیز نیاز به تفکر دارید. شما به هر صورت باید بدانید این نیرو را باید از چه طریقی و به چه چیز وارد کنید)

همچنین مهارت‌های حل مسئله‌ای نیز وجود دارند که به نوعی یک فرایند فکری هستند؛ اما نه یقیناً برگرفته از تفکر انتقادی. برای مثال افراد دارای هوش هیجانی بالا می‌توانند افراد دیگر را درک کنند، آن‌ها را آرام کنند و به روند عملی کردن ایده‌ها برای حل مسائل کمک کنند.

درست است که فرایند ترغیب کردن و مهارت‌های گفتاری به نوعی فعالیت فکری هستند اما عملاً هیچ گونه ارتباطی با تفکر انتقادی ندارند.

حتی فرایندهایی برای حل مسئله وجود دارند که کاملاً در تضاد با تفکر انتقادی هستند. برای مثال پیروی از اصول و دستورالعمل‌های از پیش تعیین شده.

شباهت و تفاوت حل مسئله و تفکر نقادانه

ما می‌دانیم تفکر انتقادی یک مهارت اساسی برای حل مسئله است. همچنین می‌دانیم سایر مهارت‌هایی هم وجود دارند که در حل مسائل به ما کمک می‌کنند. مهارت‌هایی که رابطه‌ای با تفکر نقاد ندارند.

فرایند حل مسئله شامل طیف وسیعی از تکنیک‌ها است که برخی از آنها در زمره تفکر نقادانه قرار می‌گیرند. لذا درمیابیم تفکر انتقادی و حل مسئله هم می‌توانند یکسان باشند و هم متفاوت. اما آنچه اهمیت دارد این است که هر دو آن‌ها مهارت‌های ضروری هستند که باید بیاموزیم. تفکر نقادانه فرایندی است که به ما کمک میکند در رویارویی با چالش‌های مختلف آماده شویم که گاهی با سایر فرایندهای مسئله تکمیل می‌شود.

منبع :

<https://exstemsions.com/blog/criticalthinkingvsproblemsolving>

پایان